

Prejeto / Received: 8. 1. 2019
<https://doi.org/10.54356/MA/2019/MUDW9259>

1.01 Izvirni znanstveni članek

1.01 Scientific Article

IZZIVI IMPLEMENTACIJE GDPR V TV-DOKUMENTACIJI RTV SLOVENIJA

Petra ISKRA

TV-arhiv in dokumentacija, RTV Slovenija, Ljubljana, Slovenija
petra.iskra@rtvslo.si

Izvleček:

S 25. majem 2018 je v veljavo stopila Splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR). Uredbi so se morale prilagoditi vse organizacije, ki obdelujejo ali hranijo osebne podatke rezidentov Evropske unije, ne glede na to, kje je sedež organizacije oz. institucije. Čeprav med omenjene organizacije sodijo tudi arhivi, uredba s svojimi določili ni posegla v obstoječo arhivsko zakonodajo držav članic EU, temveč je ravno s tem arhive podprla in jim priznala pomembno družbeno in zgodovinsko funkcijo. V prispevku so predstavljeni bistveni vidiki arhivske zakonodaje v razmerju do GDPR ter nekatera vprašanja, ki se v zvezi z varovanjem osebnih podatkov pojavljajo pri delu z arhivskim gradivom v Arhivu in dokumentaciji RTV Slovenija.

Ključne besede:

GDPR, varstvo osebnih podatkov, televizija, arhiv, zakonodaja

Abstract:

Challenges of GDPR Implementation in RTV Slovenia TV Documentation

On May 25, 2018, General Data Protection Regulation (GDPR) came into force. All organisations processing or keeping EU residents' personal data had to adapt accordingly, regardless where an organisation or institution is registered. Although archives are included in the Regulation, the Regulation did not prejudice the existing archival legislation of the EU member states. On the contrary, it supported them and recognised the important social role and historical function they perform. This paper presents the key aspects of archival legislation in relations to GDPR, and certain questions regarding personal data protection and archival material in the RTV Slovenia Archive and Documents Department.

Key words:

GDPR, personal data protection, Television, archive, legislation

1 UVOD

Pospešen razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij posameznikom nista le olajšala dostopa do informacij in družbenih stikov ter omogočila prenos številnih vidikov človekovega vsakdanjika na svetovni splet, temveč sta v povezavi s tem ustvarila tudi nove izzive in grožnje za zasebnost in varovanje osebnih podatkov. Pomen pravice do varovanja osebnih podatkov se odraža že v samem dejstvu, da v 38. členu o njej govori Ustava RS, spregledana pa ni bila niti v dokumentih Evropske unije, kjer se obravnavana problematika pojavlja v 7. in 8. členu Listine EU o temeljnih pravicah, Konvenciji št. 108 Sveta Evrope iz 28. januarja 1981 ter v 8. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP) (Varstvo osebnih podatkov, 2018).

Področje varstva podatkov je bilo na ravni Evropske unije do nedavnega urejeno z različnimi zakonodajnimi instrumenti, kot so bile Direktiva 95/46/ES o varstvu osebnih podatkov (ki jo je maja 2018 nadomestila Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov oz. GDPR¹), Direktiva 2002/58/ES o e-zasebnosti (spremenjena leta 2009; nov predlog trenutno v obravnavi), Direktiva 2006/24/ES o hrambi podatkov (ki jo je Sodišče Evropske unije 8. aprila 2014 zaradi resnega poseganja v zasebno življenje in varstvo podatkov razglasilo za nično), pa tudi Uredba (ES) št. 45/2001 o obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti (nov predlog trenutno v obravnavi) (Varstvo osebnih podatkov, 2018). Po več kot sedmih letih, ki so minila od začetne iniciative, in po štirih letih pogajanj, je 25. maja 2018 v veljavo vendarle stopila *Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES* ali na kratko GDPR (Čizmič, Boban, 2018). Zaradi nove uredbe pa v ukrepe za vzpostavljanje zaščite osebnih podatkov niso bili primorani zgolj upravljalci spletnih strani in zasebnih podjetij, o čemer je bilo v javnosti največ govora. Uredbi so se morale prilagoditi vse organizacije, ki obdelujejo ali hranijo osebne podatke rezidentov Evropske unije, ne glede na to, kje je sedež organizacije oz. podjetja (GDPR, 2018). Posledično so o prilagoditvah morale razmisliti tudi javne in zasebne institucije, kot so npr. knjižnice, arhivi in raziskovalne institucije, katerih primarni cilj je hramba in upravljanje z velikimi količinami podatkov (Kumar Das, 2018).

Glede na to, da pri implementaciji GDPR Javni zavod RTV Slovenija ne predstavlja nobene izjeme, prej nasprotno, so se začela v praksi odpirati nekatera vprašanja, s katerimi smo se morali soočiti tudi v Arhivu in dokumentaciji TV Slovenija. Z namenom predstavitve nekaterih praktičnih dilem, ki bodo v zadnjem poglavju sklenile pričujoči prispevek, se bomo pred tem na kratko ozrli še k arhivski zakonodaji v odnosu do Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov ter k vprašanju, kaj GDPR pomeni za arhive in kaj jim prinaša.

2 GDPR IN ARHIVSKA ZAKONODAJA

Splošna uredba o varstvu podatkov Evropske unije iz leta 2016 (v nadaljevanju: GDPR) je v veljavo stopila 25. maja 2018 in je v veliki meri nadomestila določbe dosedanjega Zakona o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju: ZVOP-1) iz leta 2004. Novi Zakon o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju: ZVOP-2) namreč ni bil pravočasno sprejet zaradi odstopa Vlade RS in posledičnega razpusta Državnega zbora RS. Za subjekte, ki v okviru zbirk osebnih podatkov le-te obdelujejo, to torej pomeni, da morajo od dneva, ko je uredba stopila v veljavo, spoštovati pravila Splošne uredbe ter še tista preostala pravila ZVOP-1, ki ostajajo v uporabi.

¹ GDPR - General Data Protection Regulation.

Zaradi zamude pri sprejemanju drugega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2), ki naj bi bil usklajen z GDPR, je Ministrstvo za pravosodje 28. maja 2018 izdalo tudi prva sistemska pojasnila v zvezi z začetkom uporabe nove evropske zakonodaje o varstvu osebnih podatkov. Za arhive je v pojasnilih pravosodnega ministrstva pomemben predvsem povzetek, ki izpostavi, da »v praksi za javni sektor² velja, da morajo biti pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov /.../ razdelane v področnih zakonih« (Prva sistemska pojasnila ..., 2018). Poudarek na veljavnost področnega arhivskega zakona v razmerju do GDPR je nekaj dni pred Ministrstvom za pravosodje v svojem pojasnilu postavil tudi Arhiv RS³. V njem se je osredotočil na 17. člen GDPR, ki spada med enega za javnost bolj zanimivih členov nove uredbe. Govori namreč o pravici do izbrisa (»pravici do pozabe«), na katero se je v polpretekli pravni zgodovini opiralo več primerov pozitivno rešenih tožb⁴. Omenjeni člen razumemo kot še posebej relevantnega tudi za RTV Slovenija, saj naš pripadajoči »medijski« arhiv v največji meri hrani prav lastno produkcijo ter s tem delo novinarjev⁵, pri čemer razmerje med pravico do zasebnosti, varstva osebnih podatkov in pravico svobodnega izražanja pogosto predstavlja temo pravne in družbene polemike.⁶

² TV-arhiv in dokumentacija RTV Slovenija kot del Javnega zavoda RTV Slovenija spada v sklop javnega sektorja.

³ Pojasnilo Arhiva RS v zvezi s pravico do izbrisa oz. do pozabe po uredbi GDPR je bilo objavljeno 24. maja 2018.

⁴ Znotraj EU je prelomnico v zvezi s »pravico do pozabe« predstavljala odločitev Sodišča Evropske unije v t. i. primeru »Google Spain«. Sodišče je odločilo, da mora ameriško podjetje Google odstraniti dve poročili o nelikvidnosti tožnika Maria Costeje González iz iskalnih rezultatov. Poročili sta bili namreč zakonito objavljena v časopisu La Vanguardia leta 1998, kasneje pa tudi na internetu, zaradi česar sta se stalno prikazovali ob vpisu tožnikovega imena v iskalnik Google. Sodišče Evropske unije je odločilo, da se ne sme posegati niti v analogni niti v digitalni arhiv časopisa. Zahteva po izbrisu se je nanašala zgolj na rezultate iskanja ob vpisu tožnikovega imena v Google iskalnik. Po odločitvi sodišča, ki se je sklicevalo na Direktivo 95/46/ES, lahko posameznik, »na katerega se nanašajo osebni podatki, na njegovo zahtevo in predvsem ob uresničevanju njegove pravice do dostopa /.../ doseže popravek, izbris ali blokiranje podatkov, ki so nepopolni, netočni ali shranjeni na način, ki je nezdružljiv z zakonitimi nameni, ki jih zasleduje upravljavec«. Pri tem je potrebno poudariti, da je odločitev Sodišča Evropske unije temeljila na Direktivi 95/46/ES, ki še ni vsebovala posebnega člena na temo »pravice do izbrisa oz. pravice do pozabe«, medtem ko GDPR ta izraza uporablja kot naslov 17. člena (Sodba sodišča v primeru Maria Costeja González, 2014; Guidance on Data Protection for Archive Services, 2018; Direktiva 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta, 32. člen, 2. odstavek).

⁵ Za novinarje Splošna uredba v uvodni izjavi 153 predvideva, da bi morale »pravo držav članic pravila, ki urejajo svobodo izražanja in obveščanja, vključno z novinarskim delom /.../ usklajevati s pravico do varstva osebnih podatkov.« GDPR predvideva tudi, da bi se za »obdelavo osebnih podatkov, ki se izvaja zgolj v novinarske namene /.../ morala uporabiti odstopanja ali izjeme od nekaterih določb te uredbe, če je to potrebno za usklajitev pravice do varstva osebnih podatkov s pravico do svobode izražanja in obveščanja, kakor je določena v členu 11 Listine. To bi moralo veljati zlasti za obdelavo osebnih podatkov na avdiovizualnem področju ter v arhivih novic in medijskih arhivih« (Splošna uredba o varstvu podatkov, 2016). GDPR v 85. členu določa tudi, da »države članice z zakonom usklajujejo pravico do varstva osebnih podatkov na podlagi te uredbe s pravico do svobode izražanja in obveščanja z obdelavo v novinarske namene ali zaradi akademskega, umetniškega ali književnega izražanja«. Omenjeni zakonodajni ukrepi, ki jih predvideva GDPR in v katerih bi bile določene tovrstne izjeme in odstopanja, so v slovenski zakonodaji namreč že upoštevani tudi v 79. členu predloga Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2).

⁶ Popularnost tematike se odraža tudi v smernicah, ki jih je leta 2009 skupaj z informacijskim pooblaščencom izdala Lidija Koman Perenič (2009), v katerih odgovarja na najpogostejša vprašanja v zvezi z različnimi vrstami varstva zasebnosti, zlasti v Zakonu o varstvu osebnih podatkov. Pri tem je velik poudarek prav na razčlembi razmerja med pravico do zasebnosti in pravico do varstva osebnih podatkov ter med pravico do svobodnega izražanja, zlasti v medijih.

Omenjeno pojasnilo Arhiva RS tako poudarja, da se »v skladu s 3(d) odstavkom 17. člena GDPR pravica do izbrisa oz. pozabe ne uporablja, kadar je obdelava potrebna za namene arhiviranja v javnem interesu, za znanstveno- ali zgodovinskoraziskovalne namene ali statistične namene v skladu s členom 89(1) GDPR, kolikor bi pravica do izbrisa lahko onemogočila ali resno ovirala uresničevanje te obdelave« (Pojasnilo Arhiva RS ..., 2018). Dokument izpostavlja tudi dejstvo, da veljavni zakon ZVOP-1 v 21. členu sicer določa, da se osebni podatki lahko shranjujejo le toliko časa, dokler je to potrebno za doseg namena, vendar pa se »po izpolnitvi namena obdelave osebni podatki izbrišejo, uničijo, blokirajo ali anonimizirajo« samo, če »niso na podlagi zakona, ki ureja arhivsko gradivo in arhive, opredeljeni kot arhivsko gradivo, oz. če zakon za posamezne vrste osebnih podatkov ne določa drugače« (Pojasnilo Arhiva RS ..., 2018). Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) je namreč kot sistemski predpis samostojna pravna podlaga za varstvo in hrambo dokumentarnega in arhivskega gradiva. Arhivsko gradivo javnopravnih oseb torej določi pristojni javni arhiv s pisnimi strokovnimi navodili za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega gradiva posebej za vsako javnopravno osebo, ki javno arhivsko gradivo sama odbere in ga izroči pristojnemu javnemu arhivu (Pojasnilo Arhiva RS ..., 2018).

Končni sklep pojasnila Arhiva RS se torej glasi, da posameznik, na katerega se osebni podatki nanašajo, lahko izbris podatkov zahteva v primerih, ko dokumentarno gradivo javnopravnih oseb s pisnimi strokovnimi navodili pristojnih arhivov ni določeno kot arhivsko gradivo. V nasprotnem primeru se pravica do izbrisa v skladu s točko (d) tretjega odstavka 17. člena uredbe ne uporablja, prav tako pa se ne uporablja, ko pristojni arhiv pisnih strokovnih navodil posamezni javnopravni osebi še ni izdal, zaradi česar se posledično z vsem dokumentarnim gradivom do izdaje pisnih navodil ravna kot z arhivskim.

Kot lahko vidimo v pojasnilu, se torej Arhiv RS sklicuje na primarni arhivski zakon ZVDAGA in spremljajoči ZVOP-1, na podlagi katerih poda jasen zaključek, da »uveljavitev GDPR ne vpliva na dosedanje prakso pri ravnanju z arhivskim gradivom in z dokumentarnim gradivom tistih javnopravnih oseb, za katere še ni bilo izdano pisno strokovno navodilo za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega« (Pojasnilo Arhiva RS ..., 2018).

3 KAJ GDPR SPLOH POMENI ZA ARHIVE?

Glede na omenjeno arhivsko zakonodajo RS, določbe GDPR ter pojasnila Ministrstva za pravosodje in Arhiva RS, ki arhivsko, znanstveno- in zgodovinskoraziskovalno dejavnost postavljajo v vlogo izjem pri upoštevanju določb Splošne uredbe, se lahko upravičeno vprašamo, kako (če sploh) GDPR vpliva na delovne procese in rokovanje z arhivskim gradivom. Odgovor bomo poskušali poiskati v *Smernicah o varovanju podatkov za arhivske službe* (Guidance on Data Protection for Archive Services), ki jih je pripravila Skupina evropskih arhivistov (SEA)⁷ in predstavljajo napotke v zvezi z implementacijo GDPR v arhivskem sektorju.

Smernice, ki jih je pripravila SEA, naslavlja državnne, regionalne, mestne arhive, knjižnice in fundacije ter vse javne in zasebne institucije, ki posedujejo arhive, pri čemer se osredotočajo ekskluzivno na vprašanje vpliva nove uredbe na obdelavo osebnih podatkov, ki se nahajajo v arhivskih fondih. Njihov namen je ponuditi osnovne informacije in praktična navodila arhivistom glede specifičnih izzivov v zvezi z aplikacijo GDPR v praksi, hkrati pa z vidika varovanja osebnih podatkov izpostavlja vzporednice med

⁷ European Archives Group (EAG).

arhivskimi praksami, ki jih določa že obstoječa arhivska zakonodaja, in zahtevami GDPR.

Ker je v Splošni uredbi na več mestih v zvezi z namenom obdelave osebnih podatkov uporabljena besedna zveza »za namene arhiviranja v javnem interesu«, se smernice, ki jih je sestavila SEA, v širši meri osredotočajo tudi na razlago vprašanja, kaj to sploh pomeni. GDPR namreč dovoljuje številne izjeme za »namene arhiviranja v javnem interesu«, kar razlaga tudi uvodna izjava 158:

»Javni organi oziroma javna ali zasebna telesa, ki vodijo evidence v javnem interesu, bi morali biti službe, ki imajo v skladu s pravom Unije ali pravom držav članic pravno obveznost, da pridobijo, ohranijo, ocenijo, uredijo, opišejo, sporočajo, spodbujajo in razširjajo evidence, ki so trajnega pomena za splošen javni interes, ter zagotavljajo dostop do njih«.

Kot je razvidno iz navedka, se izjava ne nanaša zgolj na arhive, saj poslanstvo posamezne institucije določa, ali bo le-ta obravnavana kot »izjema« in bo zanj posledično veljal tudi 89. člen⁸ GDPR. Poleg tega se je potrebno zavedati, da se izjeme, ki so povezane z »namenom arhiviranja v javnem interesu« nanašajo zgolj na obdelavo osebnih podatkov znotraj arhivskih fondov, ki jih hranijo arhivi. Vsi ostali osebni podatki, s katerimi operirajo arhivske službe, npr. osebni podatki uporabnikov, zaposlenih, sodelujočih na konferenci itd., niso del »izjem« in za njihovo obravnavo veljajo druga določila GDPR.

Kaj torej, poleg očitnih restrikcij pri obdelavi osebnih podatkov, ki niso del arhivskega fonda, GDPR sploh prinaša arhivom, pa tudi drugim ustanovam, ki so »trajnega pomena za splošen javni interes«? Bistvo Splošne uredbe o varstvu podatkov vidimo predvsem v tem, da se z izrazom »javni interes« poudarja družbeni pomen arhivov. Arhiviranje namreč razume kot služenje javnemu dobremu, ne pa zgolj osebnim in korporativnim interesom ter osebnim koristim. Pri tem te naloge ne priznava zgolj javnim arhivom, muzejem, knjižnicam, raziskovalnim ustanovam itd., saj Uredba zaobjema vse ustanove, ki zbirajo podatke z jasnim družbenim poslanstvom oz. v javno dobro (Archives and GDPR ..., 2018; Guidance on Data Protection ..., 2018). GDPR tako predvsem išče kompromis med zaščito posameznika, njegove zasebnosti in osebnih podatkov, s katerimi arhivi operirajo pri svojem vsakodnevem poslovanju, ter med zaščito arhivov kot institucij s pomembno družbeno in zgodovinsko funkcijo.

4 DILEME IN IZZIVI - GDPR IN TV-ARHIV

Ena pglavitnih značilnosti Televizijskega arhiva RTV Slovenija je nedvomno njegova dinamičnost. Izmenjava arhivskega gradiva je na dnevni ravni velika, saj avdiovizualno (pa tudi fotografsko) gradivo predstavlja pomemben delež materiala, ki je potreben za ustvarjanje televizijskega programa. Poleg tega dnevno v arhiv prispe več sto gigabajtov arhivskega materiala s spremljajočimi metapodatki, dokumentalisti pa sodelujemo tudi pri naraščajoči količini »zunanjih« projektov, pri čemer smo se že tradicionalno primorani spopadati z vprašanjem avtorskih pravic. Vsem tem procesom je skupno predvsem eno – rokovanje z ogromnimi količinami podatkov, med katerimi so tudi taki, ki so predmet regulacij GDPR. V nadaljevanju bo predstavljenih nekaj dilem, ki jih je izzvalo prebiranje Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov, ter nekaj primerov, ki so se pred 25. majem 2018 zdeli precej manj sporni, kot se zdijo danes v luči nove evropske zakonodaje.

⁸ 89. člen GDPR določa zaščitne ukrepe in odstopanja v zvezi z obdelavo v namene arhiviranja v javnem interesu, v znanstveno- in zgodovinskoraziskovalne namene ali statistične namene.

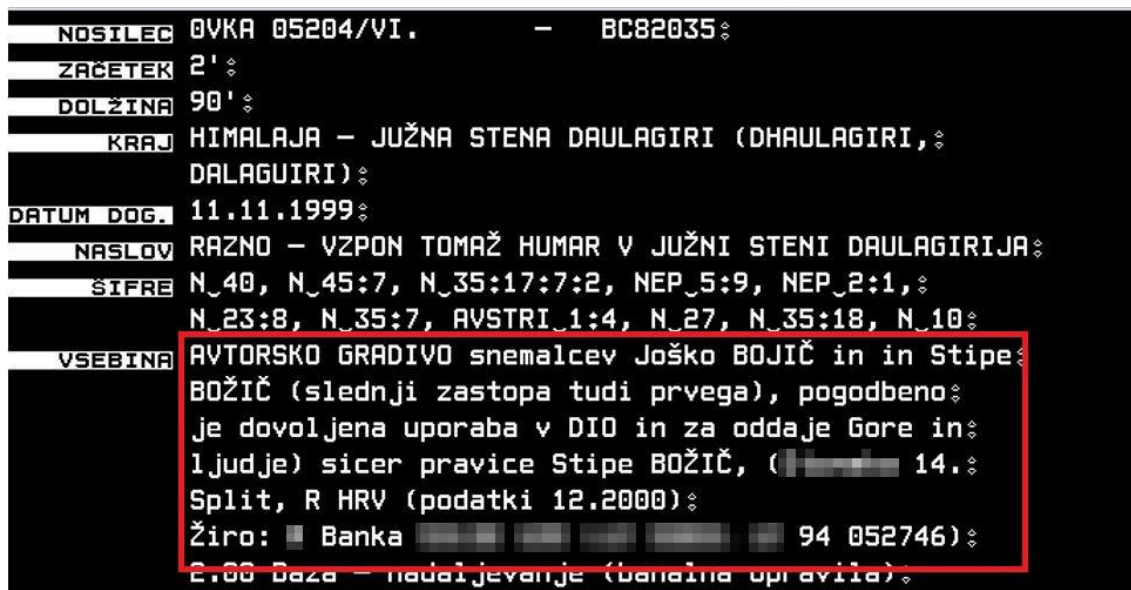
Na RTV Slovenija od februarja 2018 vzporedno z izobraževanji poteka tudi implementacija GDPR. Prvi znanilci sprememb v TV-arhivu so bili nekateri ukrepi, sprejeti v skladu s Splošno uredbo o varstvu podatkov in so se nanašali predvsem na tekoče poslovanje arhiva⁹. V zvezi z implementacijo omenjene uredbe za Televizijski arhiv RTV Slovenija velja enaka zakonodaja kot za vse ostale arhive v RS, pri čemer velja že omenjeni sklep *Pojasnila Arhiva RS v zvezi s pravico do izbrisa oz. pozabe po uredbi GDPR*, ki se glede implementacije GDPR sklicuje na ZVOP-1 in ZVDAGA.

Pri delu z arhivskim gradivom v TV-arhivu, ki je glede na svoj nastanek vendarle nekoliko specifično, postane tolmačenje pojma »osebni podatek« precej bolj široko, prav tako pa potreba po poznavanju zakonodaje, ki se ukvarja s tem vprašanjem. Medtem, ko je na papirju relativno lahko prepoznati in izločiti osebni podatek, je to precej bolj zapleteno, ko pride do posnetka osebe. Zakaj sploh izpostavljamo to vprašanje?

Prva točka 6. člena ZVOP-1 določa, da je osebni podatek katerikoli podatek, ki se nanaša na posameznika, ne glede na obliko, v kateri je izražen. Zato osebni podatek ni le ime, priimek ali naslov posameznika, temveč so to tudi njegovi zdravstveni podatki ter ne nazadnje slika, zapis glasu in drugi biometrični podatki (Varstvo osebnih podatkov, 2018). Torej je tudi pojavljanje posameznika v sliki, ki jo predvaja televizija, lahko osebni podatek, pri čemer se pojavi dilema, kako tovrstne podatke uporabljati, da ne bi prišlo do »zlorabe« tega »javnega« osebnega podatka. To se lahko kaj hitro zgodi npr. pri splošnih posnetkih, ki se v oddajah pogosto pojavljajo kot polnilo. Kot ponazoritev naj navedem primer iz arhiva TV Slovenija, ki bi ga v duhu GDPR dandanes lahko umestili v sklop 17. člena, ki govori o pravici do pozabe. Dejstvo je, da se v dnevnoinformativnih oddajah za pokrivanje govorjenega besedila pogosto uporablja arhivsko gradivo. Ker so nekatere teme s strani novinarjev slabše pokrite in je posnetkov posledično manj, so se nekateri posnetki s posamezniki na ekranu pojavili vsakič, ko je bilo govora o določeni problematiki. Tako so nas v arhiv že klicali ljudje, ki so prosili, naj jih vendarle nehamo kazati po televiziji vsakič, ko je govora o tej specifični temi.

Z vidika GDPR so sporni tudi podatki, ki jih je sicer v majhni meri moč izslediti v arhivskem programu EVA. Slednji se je za popisovanje arhivskega gradiva uporabljal od leta 1990 do 2013 ter še danes služi kot pomoč pri iskanju oddaj, ki so bile popisane v triindvajsetletnem obdobju njegove uporabe. Popisi oddaj so bili narejeni na osnovi mask (obrazcev za vnos podatkov). Dokumentalisti so poleg popisa vsebine vanje vnašali tudi vse potencialno koristne informacije v zvezi z oddajami, ki bi morebiti prišle prav za kasnejšo identifikacijo nosilcev avtorskih pravic (npr. kdo je prinesel kaseto, kdo so lastniki avtorskih pravic, telefonske številke lastnikov posnetkov itd.). Spodnja slika (slika 1) kaže primer, ko je dokumentalist v popis vpisal tudi naslov in žiro račun enega izmed avtorjev gradiva.

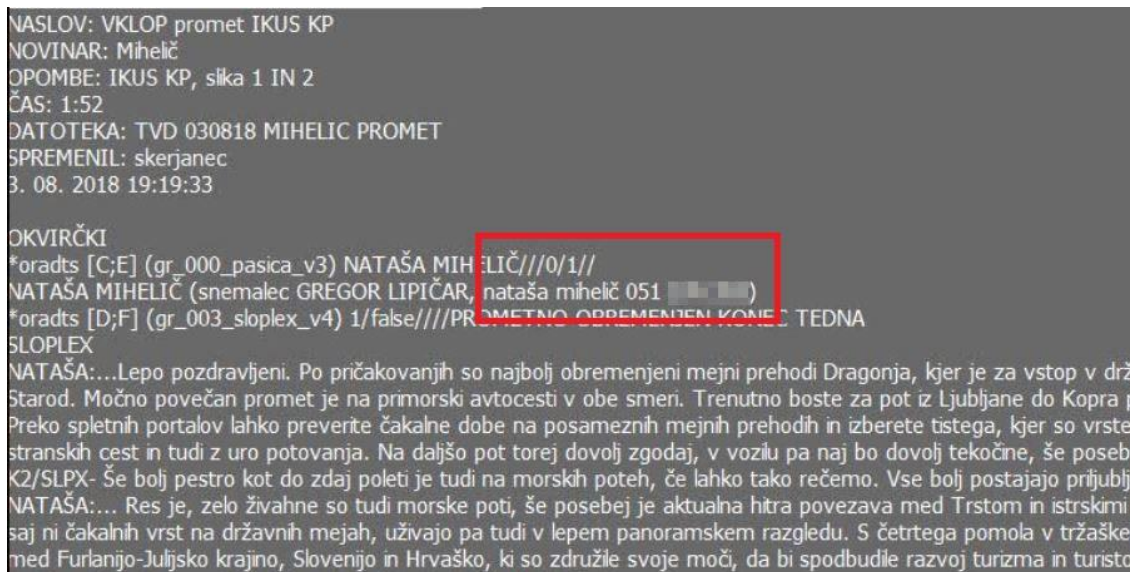
⁹ Novost za arhiviste so bile omejitve ob vpogledu v elektronsko pošto, ki jo uslužbenci TV-arhiva uporabljamo kot komunikacijsko orodje z ostalimi oddelki.

Slika 1: Primer arhivske maske s popisom osebnih podatkov avtorja gradiva

Podoben pripetljaj je bilo mogoče zaslediti tudi v primeru digitalnega arhiviranja materiala. Oddaje, ki preko strežnika prispejo na program za arhiviranje ADAM (v uporabi od leta 2013), morajo biti praviloma opremljene z vnaprej dogovorjeno dokumentacijo, med katero spada tudi scenarij. V tem primeru se je v njem znašla tudi telefonska številka novinarka (slika 2), ki je bodisi nihče ni opazil bodisi se podatek nikomur v verigi, ki jo sestavlja delovni proces, ni zdel sporen. Ker je arhiv zadnja postaja dokumentarnega gradiva na poti k njegovemu trajnemu arhiviranju¹⁰, je zato pomembno, da arhivist pozna zakonodajne spremembe, posledično na njihovi podlagi lahko oceni, kaj sodi v trajno arhiviranje, ter se s tem izogne nepravilnostim, ki bi lahko vodile do neprijetnih posledic. Arhivisti si na tej točki želimo in predvidevamo, da bodo prilagoditve v skladu z novo uredbo znotraj delovnega procesa pa tudi večja pozornost, ki bo posledično temu namenjena, dolgoročno odpravile podobne situacije.

¹⁰ Še posebej to velja v primeru digitalnega arhiva, kjer so popravki, zaradi varovanja digitalnih kaset pred obrabo, zelo omejeni oz. nezaželeni.

Slika 2: Scenarij, ki vsebuje osebne podatke

Ena pomembnih skupnih značilnosti večine arhivskega gradiva, ki ga hranimo v TV Slovenija (če se osredotočimo zgolj na avdiovizualno gradivo), je nedvomno njegova predhodna objava v medijih. To pomeni, da morajo novinarji še pred uradno objavo prispevka oz. oddaje sami zagotoviti njuno nespornost z vidika varovanja zasebnosti in pravice do varstva osebnih podatkov. GDPR glede tega v uvodni izjavi 153 predvideva zgolj sprejetje zakonodajnih ukrepov s strani držav članic, pri čemer bi se morala uporabiti odstopanja pri obdelavi osebnih podatkov, med drugim tudi za novinarske namene. Slovenska zakonodaja za medije te izjeme tudi predvideva, in sicer v ZVOP-1, pri čemer se za »osebne podatke, ki jih za namene obveščanja javnosti obdelujejo mediji, ne uporabljajo drugi odstavek 25. člena¹¹, 26., 27. in 28. člen¹² ter V. del¹³ omenjenega zakona«. Precej bolj jasno se do tega vprašanja opredeljuje predlog ZVOP-2, ki pa za zdaj ostaja zgolj na papirju¹⁴. Na tem mestu smo želeli predvsem osvetliti vidik teoretične (ne)spornosti osebnih podatkov, ki se pojavljajo v avdiovizualnem arhivskem gradivu, čeprav se, kot je bilo že prej omenjeno, včasih postavlja vprašanje pretirane uporabe slike kot osebnega podatka. Dejstvo pa je, da glede na medijsko naravo televizijskega arhivskega gradiva v zvezi z njim obstaja precej večja verjetnost, da bo s strani vpletenih prihajalo do zahtev po uveljavitvi 17. člena GDPR, kar se je, po podatkih pooblaščenke za varstvo osebnih podatkov Simone Habič, v preteklosti že zgodilo.

¹¹ Upravitelji osebni podatkov v svojih aktih predpišejo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov ter določijo osebe, ki so odgovorne za določene zbirke osebnih podatkov, in osebe, ki lahko zaradi narave svojega dela obdelujejo določene osebne podatke (ZVOP-1, 2004).

¹² 26. člen ZVOP-1 govori o katalogih zbirk osebnih podatkov, 27. člen govori o obveščanju nadzornega organa o vzpostavitvi zbirke osebnih podatkov, 28. člen govori o vodenju registra zbirk osebnih podatkov, za katerega je odgovoren državni nadzorni organ za varstvo osebnih podatkov.

¹³ V. del ZVOP-1 govori o iznosu osebnih podatkov v države EU in Evropskega gospodarskega prostora ter o iznosu osebnih podatkov v tretje države.

¹⁴ ZVOP-2 vprašanje varstva svobode izražanja ter dostopa do informacij v razmerju do varstva osebnih podatkov namenja VIII. del, pri čemer se 2. točka 79. člena posveča prav razmerju med svobodo izražanja, mediji ter uporabo oz. razkritjem osebnih podatkov.

Z zahtevami GDPR se tesno prepleta tudi vprašanje dostopa do podatkov, ki jih arhiv in dokumentalisti potrebujemo za tekoče poslovanje in delovanje arhiva. Zaradi procesa dela, ki ni vedno najbolj optimalen in zaradi različnih dejavnikov že desetletja ostaja enak, arhivisti ne opravljamo zgolj dokumentiranja ter raziskovanja arhivskega gradiva za različne projekte, temveč smo praviloma tudi prva in zadnja referenčna točka naročnikov, ko gre za vprašanje avtorskih pravic. Ironično je, da dokumentalisti praviloma nimamo dostopa do avtorskih pogodb, zato naše védenje izhaja predvsem iz popisov gradiva (program EVA), ki po merilih GDPR vsebujejo nedovoljene osebne podatke.

Na tem mestu se postavlja tudi vprašanje posredovanja osebnih podatkov tretjim osebam. Kot nakazuje predlog ZVOP-2, bo tudi ta vidik zagate arhivistov uspel razrešiti prihajajoči zakon, ki se v VII. delu posveča »*posebnim pravilom glede obdelave osebnih podatkov za znanstvene, raziskovalne, zgodovinske raziskovalne, statistične in arhivske namene*«, v 77. členu pa natančneje govori prav o obdelavi naslovov za kontaktiranje posameznikov v omenjene namene.

Dolgoročno rešitev za ti dve precej kompleksni vprašanji je videti predvsem v reorganizaciji dela in spremembah delovnega procesa, katerega podlaga naj bi bil centralni register vsebin s podatki o nosilcih avtorskih pravic, ki pa je v pripravi že nekaj let. Ta bi po eni strani omogočil enostaven in reguliran dostop do podatkov o arhivskem gradivu pooblaščenim osebam, po drugi strani pa informacije o specifikah uporabe arhivskega gradiva za dokumentaliste ne bi bile več stvar pisnega in ustnega arhivskega izročila.

SUMMARY

CHALLENGES OF GDPR IMPLEMENTATION IN RTV SLOVENIJA TV DOCUMENTATION

Petra ISKRA

TV Archives and documentation, RTV Slovenia, Ljubljana, Slovenia

petra.iskra@rtvslo.si

On May 25, 2018, the *General Data Protection Regulation* (hereinafter: GDPR) came into force and largely replaced the provisions of the previous Personal Information Protection Act (ZVOP-1) of 2004. On this occasion, the Archives of the Republic of Slovenia issued their Explanation Regarding the Right to Erasure ('Right to Be Forgotten') under GDPR, which focuses on the interpretation of GDPR Article 17 and its importance for archives. The Archives establishes in the document that the said article is in accordance with Slovene archival legislation, and does not have an effect on the previous practice regarding the handling of archival material, as – according to paragraph 3(d) of the GDPR Article 17 – the right to erasure ('right to be forgotten') is not exercised when data processing is needed for archiving in the public interest; for archiving purposes in the public interest, scientific or historical research purposes or statistical purposes in accordance with Article 89(1).

Since GDPR does not prejudice the archival legislation, we had to see whether the General Regulation is relevant for Archives at all. We looked for the answer in the *Guidance on Data Protection for Archive Services*, prepared by the European Archives Group (AEG) with the aim of providing basic information and practical advice for archivists regarding specific challenges connected with the application of GDPR. We focused only on a few highlights, which were summarised in our findings, where we established that GDPR looks mostly to achieve a compromise between natural person protection, his or her privacy and personal data which archives use in their daily business operation; and the protection of archives as institutions with an important social and historical role.

The last part of this paper presents some cases and critical thinking with regards to the controversial appearance of personal data in archival documents in the RTV Slovenia Television Archives. We highlighted the case of a repeated appearance of anonymous persons in the news programmes as part of the visual material used in the reports. Some of these persons called our Archives and demanded from us to stop broadcasting clips containing their images.

We have also presented two cases where personal data, namely the home address and an account number have appeared in broadly accessible archival recordings, provide information for contacting the creators of archival material, and the phone number of a female reporter in the programme script.

At the end, we tackled the question regarding work processes within Television Archives and singled out the paradox that archivists often present as the main referential point for transmitting the information about archival material creators, while we often don't have direct access to such information. With regards to this, we offered a solution, the establishment of a central register of contents, as it would enable a simple and regulated access to archival material data to authorised persons.

Viri in literatura:

- Archives and GDPR: frequently asked questions (2018).** Pridobljeno 19. 12. 2018 s spletne strani: <http://www.nationalarchives.gov.uk/archives-sector/advice-and-guidance/managing-your-collection/archives-data-protection-law-uk/gdpr-faqs/>.
- Boban, M., Čizmić, J. (2018).** Učinek nove EU uredbe 2016/679 (GDPR) na zaščito osebnih podatkov u Republici Hrvatskoj. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 39 (1), str. 377-410.
- Direktiva 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (1995).** Pridobljeno 19. 12. 2018 s spletne strani: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/razno/Direktive_E_parlamenta_in_Sveta.pdf.
- GDPR (2018).** Pridobljeno 2. 1. 2018 s spletne strani: <https://eugdpr.org/the-regulation/gdpr-faqs/>.
- Guidance on Data Protection for Archive Services. EAG guidelines on the implementation of the General Data Protection Regulation in the archive sector (2018).** Pridobljeno 19. 12. 2018 s spletne strani: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eag_draft_guidelines_1_11_0.pdf.
- Perenič Koman, L. (2009).** Varstvo osebnih podatkov in mediji. Pridobljeno 17. 12. 2018 s spletne strani: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/OP_in_mediji.pdf.
- Prva sistemska pojasnila Ministrstva za pravosodje ob začetku razvoja uporabe nove evropske zakonodaje o varstvu osebnih podatkov (Splošna uredba o varstvu podatkov – GDPR ter povezana Direktiva) (2018).** Pridobljeno 19. 12. 2018 s spletne strani: <http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/mp.gov.si/novice/2018/180529-1.docx>.
- Kumar Das, A. (2018).** European Union's General Data Protection Regulation, 2018: A brief overview. *Annals of Library and Information Studies*, 65, str. 139-140. Pridobljeno 17. 12. 2018 s spletne strani: <http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/44701/1/ALIS%2065%282%29%20139-140.pdf>.
- Sodba sodišča v primeru Maria Costeja González (2014).** Pridobljeno 17. 12. 2018 s spletne strani: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CJ0131&from=EN>.
- Ustava Republike Slovenije (1991).** Uradni list RS, št. 33/1991. Pridobljeno 17. 12. 2018 s spletne strani: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>.
- Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (2016).** Pridobljeno 14. 11. 2018 s spletne strani: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=SL>.
- Varstvo osebnih podatkov (2018).** Pridobljeno 15. 12. 2018 s spletne strani: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_4.2.8.pdf.
- Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih. (2006).** Uradni list RS, št. 30/06 in 51/14. Pridobljeno 2. 1. 2018 s spletne strani: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4284>.
- Zakon o varstvu osebnih podatkov. (2004).** Uradni list: 86/2004. Pridobljeno 2. 1. 2018 s spletne strani: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3906>.